

A PESTI

FORRADALOM

TÖRTÉNETE

1818-BAN.

ADATUL POLITIKAI ÉLETÜNK ERKÖLCSTÖRTÉNETÉHEZ.
ÍRTA

KLÉH ISTVÁN

PESTEN,
BEIMEL NYOMDÁJA
1848.

Megbukott a cselszövő,
Nincs többé vizzály.
Éljen soká a hon,
Éljen a jó király!

AZ ABSOLUT IRÁNYÚ

KORMÁNY

MEGBUKÁSÁNAK

EMLÉKÉÜL.

ELŐZMÉNYEK.

A vérmes remények közepette megnyitott 184³/₄-ki országgyűlés eredmény nélkül fejeztetvén be, nem akadt e honban osztály, melly a hozott törvényekkel meg volt volna elégedve. S a nemzet képviselői bizalmatlanságot szavaztak a kormány iránt. —

Illy körülmények közepette megszületett az Ap-ponyi-kormány.

Néhány testületet gratulált, a többség azonban éber figyelemmel kíséré az új kormány minden lépéseit, páratlan erélyel örködött hazánk alkotmány- alkotmányos szabadsága s jogai fölött. —

Az új kormány, teremtésének első reggelén, bevette a Metternichféle absolut irányú politicának mér- ges labdacsait, és e pillanattól vészhozó volt minden lehelete. —

Fölállított az *administratori rendszer*, melyet tör- vényeink nem ösmertek soha s mely ellen az 1825-ki országgyűlés erélyesen reinonstrált; és kevés idő múl- va 30 és néhány administratorral árvízként borítatott el az egész ország. Ez igazán antidiluvianus eszme volt! A törvényes főispánok megfosztanak jogaiktól, a municipiumok szabad mozgása meggyilkoltatni szán- dékolttolt. Az administratorok köteletségévé tétetett: többségszerzés minden áron, habár nem alkotmányos utón is, az alkotmányellenes kormány részére; tör-

vény s igazság szolgáltatás, tehát elnöklés a megyei törvényszékeken, hol törvényink értelmében csak választott bíró elnökösködhetik; a megye pecsétének kezéhez kerítése; az absolut irányú kormány utasításainak foganatosíttatása; bírónak lenni a megye fölött, kit a megyei végzések és határozatok nem köteleznek, s kinek a kormányhoz intézett tudósításai szerint intézendők a közügyek. S mindezen törvényteleniségekért évi honorárium: 6000 jó forint!

E törvénytelen Metternich-féle bureaucraticus rendszer ellen — Pestmegyének 1845. évi augusztusi közgyűlésén — első emelt szót *Kossuth Lajos*, (kit az isten áldjon meg!) és kimutató a rendszer törvénytelen voltál; megmutató hogy az , honunk alaptörvényeivel homlokegyenest ellenkezik, és elmondó mindazon káros következményeket melyek e rendszerből ki fognak csírázni. Ennek folytán indítványozó: az adminisztratori rendszeri az országgyűlési sérelmek közé följegyezni és körlevél által pártolásra hívni fel az ország minden törvényhatóságait. Pestmegye nemes lelkű Rendéi ezen indítványt magukévá tevén, — az ország többsége a pesti körlevelet pártold; noha a kormány s pártja által minden aljas eszköz fel lön használva annak megbuktatására. —

Az administratorok megkezdték működésöket, és súlyos vádak emeltettek, különösen Hontmegye l'öispánhelyetese ellen. A panaszkodók vizsgálatot kértek s kívánták, hogy bűnhődjék ki vétkesnek találattik. De a joggal kért vizsgálat helyett, királyi leirat érkezett Hontmegyéhez, mellyben a vádolt főispánhelyeles jelentésének folytán, *ennek* eljárása helyeseltetett, a panaszkodók felszólalása pedig szigorúan roszaltatván, erősen megrovattak. Tehát a törvényes jogaik sérelméről panaszkodók — midön vádat emeltek a köztisztviselő ellen, miszerint ez túllépte hatalmának korlátait — a helyett hogy panaszuk szigorúan megvizsgáltassák, szigorúan megrovattak! Megrovattak pedig a

főispánhely elesnek *saját ügyében* felsőbb helyre tett jelentése folytán!

Biharmegyében — hol a főispánhelyettes és megye Rendei közt már több év óta keserű ingerültség honol — egy kormányparancs által azon elv álitatott fel: hogy midőn a *helyetes* valakit a gyűlésen széksértési kereset alá rendel (!) vonatni, a tisztí ügyésznek kötelessége a keresetet azonnal megindítani, habár a Rendek többsége ennek helyéi nem látná is. Már pedig alkotmányos országban bármi fenytő közkeresetnek megindítását elrendelni, egyes ember akarától nem függhet soha; a szabadon tanácskozó testületeknek pedig szellemével ellenkezik, hogy az illy testület elnökének parancsszava elnyomhassa a testület többségének határozatát. — Az 1846. évi decemberi véres közgyűlés sok gyászos emléket hagyott maga után. Rendet akaró kormány azonnal inegvizsgáltattas a sértetteknek törvényes elégtételt szolgáltatott volna; de az Apponyi-kormány, kétségkívül rendszereidből, ez események után félévvel nevezé ki a királyi biztost, ki a vizsgálatot bevégezte, de titokban tartatott, és a sértetteknek mai napig sem szolgáltatott törvényes elégtétel. Ez volt azon igazságszeretet, melyet az Apponyi-kormányról, orgánumai mindenfelé oly fenhangon hirdettek!

De mindezzel még meg nem elégedett a kormány, hanem tovább haladt a Metternich által designált absolutisticus utón, és a nemzet kedélye ingerült.

Az 1836: XXI. t. c. Kraszna, Zaránd, Középszolnok megyék és Kővárvidékének Magyarországhoz visszacsatoltatását rendeli. A múlt országgyűlés alatt közkereset alá vonattak e törvényhatóságok, mert az országgyűlésre követeket nem küldöttek. A törvényes bíróság, törvényszabta büntetésben elmarasztalta a vádlottakat, s az Ítélet végrehajtása megkísértett, de tetleges ellenállással gátolva lön. A kormány e botrányt türte és elmulasztott erőteljes lépéseket tenni, a

törvényes ítélet végrehajtására; az országnak törvényben kimondott s királyi hitlevelekben is biztosított kiegészítését elhanyagolta; nem engedelmeskedett a törvény parancsának; mellőzte a Fejedelemnek törvényben kijelentett akaratát; elnézte hogy az ország főtörvényszékének Ítélete sikertelen maradjon s eképen gúny és megvetés tárgyává tétessék. —

Horvátországban évek óta gyűlölség és párloskodás ütötte föl véstterjesztő táborát. Egymásután érkeztek onnan a legszomorúbb hírek, rémüléssel töllvén el minden hű magyarnak szívét. Fájdalmas panaszokat emeltek Horvátország számos lakosi, egyes törvényhatóságai is, azon borzasztó állapot ellen, melyet a személy s vagyonbátorság veszélyeztetése, sőt vérengzések bélyegeztek. Fölszóaltak ez ügyben Magyarország számos törvényhatóságai is. Királyi biztosok valának kiküldve vizsgálatot teendők, de az eredmény titokban tartatott. És a vétkesek nemcsak hogy szigorú feleletre nem vonattak, sőt azon egyének, kik a horvátországi mozgalmakat tetleg megindították és élénken táplálták, köztudomás szerint, *a kormány párt, fogásával* önmagok dicsekedtek. Az pedig bizonyos, hogy egyik vizsgáló királyi biztosul oly egyén neveztet ki, a ki nyilvános hatósági levéltárt meglopott, s e miatt közkereset alá vétetvén, sújtó bírói ítéletet is kapott.

Továbbá: Horvátország tartománygyűlésére érkezett egy kormány rendelet, mellyben a gyűlés elnökének meghagyatott, hogy csak azok szavazatát számítsa, kik *báni levéllel* vannak a tartománygyűlésre meghíva. E rendelet az alkotmányos szabadságot és törvényes gyakorlatot sértette meg; mert a horvátországi nemességet önkényesen s törvénytelenül fosztá meg azon alkotmányos jogától, miszerint a tartománygyűlésen fejenkint tetleges résztvenni s a fenforgó tárgyak fölött eldöntőleg határozni, szabadságában állott mindenkor; a mint ezt a szakadatlan törvényes gyakorlat eléggé bizonyítja.

A kormány azonban nem tekintve az alkotmányos jogok sérthetlenségét, nem tekintve a fenálló gyakorlatot, mellőzve a törvényhozás rendes útját, egy *leirat* által megfosztotta azon nemességet jogától, törvényes szabadságától; mit tennie nem volt szabad; mert az 1790: X. t. c. mely egyik alapköve alkotmányunknak, világosan mondja, hogy: *„Magyarországban s a kapcsolt részekben a Nemzet és Fejedelem közt van megosztva a törvényhozó hatalom, s törvényi alkotni, magyarázni s változtatni országgyűlésen kívül nem szabad; és hogy Magyarország s kapcsolt részei parancsolatok által kormányoztatni soha nem fognak.“* És a kormány mégis önkényesen egy parancs által alkotmányos jogokat szüntetett meg!

E jogtalanság súlyos sérelme a horvátországi nemességnek, de súlyos sérelem vala nekünk is, nemcsak azért mert ők — a jogaiktól megfosztanak — nekünk testvéreink, velünk ugyanazon egy hazának polgárai, hanem azért is, mert a magyarnak és horvátnak alkotmánya egy, alkotmányos szabadsága ugyanaz. Minden jogsértés tehát mely azokon elkövetett sértése a mai jogainknak is, minden veszély mely őket fenyegeti, minket is fenyeget.

De még ezen jogtalanságok elkövetése után sem szűnt meg az Apponykormány lábbal tapodni a szent törvényt, a sérthetlen alkotmányt és szentségtelen kezekkel megfosztani a nemzetet törvényes jogaitól, alkotmányos szabadságától. A nemzet szíve fájt, szíve vérezett és feljajdul fajdalmában.

A Horvát-tartománygyűlésre érkezett szavazatfosztó leiratot a magyarhoni törvényhatóságok is sérelmesnek találták, s némelyek felírás által kértek őfelségétől orvoslást, mások pedig küldöttségeik által kívánták a királyi szék zsámolyához járulni s urunk királyunk személye előtt kitárni őszinte kebleik fájalmát, elmondani panaszait, s aggodalmaik megszűntetéséért könyörögni. — Pestmegye küldöttei mégis

jelentek Bécsben s megkísérlőnek mindent, hogy urunk királyunk elébe juthassanak, jobbagyi hódolattal előadandók megbízóik aggodalmát, esdeklését. De a királyi palotának ajtai zárva maradtak, s felséges urunkhoz nem bocsátanak, vevén egy kormánytag által azon üzenetet: *hogy őket mint Pestmegye küldötteit ő felsége elfogadni nem fogja; sőt hogy a kormánynak minden orgánuma el vau tiltva elfogadásuktól.* Később Pozsony megye rendei hasonló küldötséget határozónak, s noha a főispánhelyetes nyilván kijelentette, hogy a küldöttsége felségéhez juthatni nem fog, nem ingadoztak a fejedelem iránti bizodalomban, s küldötteiket megválaszták. Csakhamar érkezett azonban még azon gyűlésre egy dorgáló leirat, melyben a megye cselekvése roszaltatik s a Rendei keményen megrovatnak hogy *engedelem nélkül a főispánhelyetes kijelentés ellenére is, merészelték küldöttséget nevezni, s meghagyatott a megyének, hogy az 1770. évben országszerte kihirdetett főbb rendeletehhez tartsa magát, melyben a törvényhatóságok oda utasítottak: hogy közdolgozokban felírásokkal — nem pedig küldötségek által — terjesszék fel panaszukat ő felségéhez.*

Régi törvényink tartalma és szelleme azonban odamutat, hogy a törvényhatóságoknak kétségtelen joga, súlyos sérelmeiket küldöttségek által juttatni a felséges király elé. Bizonyítja ezt a folytonos gyakorlat is, mert a törvényhatóságok mindig éltek e joggal midőn szükségét látták. Nem is volt még eddig elzárva soha urunk királyunk ajtaja bármely egyes folyamodó előtt sem; lett légyen bármi csekély, bármily alaptalan kérelme, odajuthatott királyához kitől vigasztalást remélt. Csak magyarhon törvényhatóságaitól lőn megtagadva azon jog, melyet egyes polgár megnyerhetett, csak a megye küldöttségek előtt vala elzárva azon ul, mely mások előtt folyvást nyitva ált.

De a kormány félt, a kormány rettegett, nehogy — ezen ellene intézett súlyos vádak urunk királyunk

tudomására jutván, nem lévén képes törvénytelen cselekvéseit igazolni — a Haza és Király előtt csúfosan compromittáltassék.

És mit hozott fel a kormány e jogtalan tettének támogatására? Az említett 1770 évi leiratot, mely a fenidézett 1790: X. t. c. által rég eltöröltetett. Tehát 75 év múlva is megtudott a kormány emlékezni egy törvénytelen leiratról, s tudá annak tartalmát a fájdalomosan panaszkodókra alkalmazni, holott: más esetekben a világos törvényt helyesíteni elmulasztá, roszakarból, vagy hanyagságból, mindegy, például a részek visszacsatolását parancsoló 1836: 21 törvénycikket. —

Míg ezek ekkép történtek, felmerült a védegyelet eszméje 1844ben. Célja: a honi műipar emelése és felvirágoztatása, s a pénz külföldre szivárgásának korlátozása. Küzdöttek az eszme mellett a lelkes Batthyányak, Telekiek, Kossuth Lajos a védegyelet teremtője, és számos jó lelkű hazafi. S mit tön a kormány? pártja által felhasználtatta a gyanúsítás lehető minden nemeit az eszme megbuktatására, s titkos célú kérésű olt, hol a haza szent ügyének védelme volt kitűzve. A kormányhivatalnokok egy parancsolat által eltiltattak az egyesületbeni résztvétől „cassatio“ büntetése alatt. Azonban daczára minden ármánynak és fondorkodásnak, mégis kivívta a védegyelet eszméje a diadalt, és csakhamar 140 osztálynál több alakult. Esik tehát egy-egy megyére 3 osztály. A kormánynak e cselekményéből nem lehet más következtést kivonni, mint azt: hogy a honi műipart emelni és felvirágoztatni nem akarta, a pénz külföldre szivárgásának korlátozását szinte nem akarván, célja volt: hazánkat végelszegényülésre juttatni. Mit jóakarató kormány nem tehet.

Majd ismét egyesek jogai csonkításához fogott; és az Erdődy-család megúsztatott örökös főispáni jogától, melyet neki a *törvény* adott. Uraim! ha a törvény szent és sérthetlen, a mi áll; akkor Apponyi

grófnak épen úgy nem vala szabad azt megszegni, mint nem szabad az utósó cameralis pajtaőrnek. —

A megyékben itt-ott katonai kicsapongások történtek s a sérelmet szenvedett panaszkodók nem kaptak elégtételt. —

Megyei tisztújítások alkalmával az administratorok által rendfentartás ürügye alatt gyakran használtatott a katonai erő. Minden elkövetett, hogy a pártok összevessenek, s ekkor a katonai erő által megtámadott ellenzék szétveretett. Néha így biztosított a kormánypárt diadala, így játszattott ki alkotmányos jogaink legfőbbike a szabad tisztválasztás. —

Később, érkezeit a megyékhez egy kormányleirat, mely szerint az administratorok feljogosítottak katonai karhatalomnak — a kormánytól nyert utasítás-vagy saját bölcs belátásuk szerinti — használatával. E leirat által a megyei közgyűlések törvényes joga szándokoltatott megcsonkíttatni; mert törvényink értelmében és a folytonos gyakorlat szerint is, a megyei közgyűlés tudta és jóváhagyása nélkül, katonai karhatalommal élni senkinek joga nincs.

A nemzet lelkesbjei felszólaltak a kormánynak ezen törvénytelen intézkedései ellen, a megyék felírtak; hasztalan! a nemzet sebei nem nyertek orvoslást, sőt újakkal szaporíttattak.

A kormány elkezdett kereskedni — és életbeléptetett a dohánymonopólium, a magyarhoni termelés productio egyik főnemének patkánymérge. A dohánytermesztők, kiknek száma hazánkban ezrekre megy, aggódni kezdtek jövőjük iránt; mert ha a kormány mint tőzsér kiáll a piacra, a versenyzőket mind leszorítja, s a szegény termeszto csekély áron kénytelen dohányát átengedni a hatalmas monopolistának, ki ez által 10 — 12 millió forint indirect adót csikar ki a magyar fogyasztó zsebéből. — Tetemes dohányvásárlások történtek a kormány részéről, és csak Budapes-ten húsz boltban árulta a kormány műveit. Ezen intéz-

kedés által ezerek jogai támadtattak meg. Ez inpracticus eszme volt ugyan, mert dohánytermesztő országban monopólium meg nem állhat, de Apponyi gróf — hiszem — ezt nem rősz akaratból testesíté meg, hanem bizonyos jövője iránti előérzetből. Ő ugyanis így gondolkozhatott: *a dohánymanipulatio hasznot hajtó dolog, megüsmersedem vele, s ha statusférjüi pályámon megbuknám, mint gyámok is hasznos polgár leendek a hazában.* Igaz ugyan, hogy a szivargyártás nem rősz speculatio, és a magyar szeret füstölni, de még is azt hiszem, hogy a Gróf által gyártott szivarokból (legalább tudva) nem szína senki. —

Illy sejtelmek előérzetében Apponyi gróf, állásának megszilárdítására fordítá minden gondjait. Összehivatott tehát a kormánypárt tanácskozás végett Budapestre, álván a gyűlés egyházi személyekből, tisztelbeli és nemtiszteletbeli kormányhivatalnokokból. Az eredmény két ív beírt papírból állott, melynek rövid foglalata következő:

Hadat izennek az ellenzéknek. — A kormány eddigi lépéseit helyeslik, alkotmányosságát kétségbe nem veszik és jellemébe bíznak. — E szerint tehát a kormányt pártolandják. — A kormány eddigi irányzatát olyannak tekintik, mely egyenesen a hon javára van intézve. — Köteleseknek érzendik magokat az ellenzéknek leszavazni. — Mig a kormány azon ösvényen marad, melyen az most van, készek azt gyámolítani.

— — S mily rútul meghazudtold őket az idő! Most már talán inogok sem hiszik azt, mit akkor aláírtak. — —

Az ellenzék szinte összepontosítá tagjait — ne hogy hazánk a feléje tátongó absolutismus örvényébe sodortassák — és múlt évi martius 15-kén tartott tanácskozmányából egy programot bocsátott ki, melynek minden pontjai rég be vannak vésve minden igaz honfi szívébe. Fő pontjai ezek:

1. Az ellenzék a kormánynak az utósó ország-

gyűlés ótai eljárását sokakban törvénytelennek és veszélyesnek találja.

2. Ennélfogva törekedni fog, hogy a kor mányfelelősség valósíttassék, és oly garantiák vívassanak ki, melyek alkotmányosságunkat, országos és nemzeti érdekeinket minél tökéletesebben biztosítsák.

3. A nyilván fentartása és a közélet minden ágaiban alkalmazása.

4. A czélszerű törvényekkel körülírt sajtaszabadságot, mint a békés reform múlhatlan föltételét, a nemzetnek visszaszerezni iparkodandunk.

5. Célunk: a honpolgárok minden osztályainak érdekeit, nemzetiség és alkotmányosság alapján egyesíteni. E végre szükségesnek tartjuk:

6. Az uniót Erdélyel.

7. A közterhekbeni osztokozást, mire nézve az eddig egyedül adózott nép terheinek megkönnyítését főbb kötelességünknek ösmerjük; — de az ország közszükségeinek eddig el nem látott fedezésénél, a czélok országgyűlési meghatározását, számadást és felelőséget föltételül kötünk.

8. A honpolgárok nem nemes osztályainak, mindenekelőtt pedig a királyi városoknak és szabad kerületeknek képviselőlet alapján, úgy törvényhozási mint helyhatósági jogokban valóságos részesítését.

9. A törvény előtti egyenlőséget.

10. Az úrbéri viszonyoknak a status közbejöttével történendő megszüntetését.

11. Az ösiség eltörlésével a birtokszerzés biztosítását.

12. Minden előlépést, mely e czélokhöz közelbb vezet — a nélkül hogy a jövődjö kifejlödést megkötné — elfogadunk.

E pontok évvel ezelött irattak alá az ellenzék által.

S mit telt a kormány? pártja által a gyanúsítás, félremagyarázás, ráfogás aljas fegyvereit mind fel-

használtatta e pontok megbuktatására. Hol ez nem sikerült hivatalt ígért, s ha az ígéret nem volt elég, adott is; kinek nem kellett hivatal, azt leitatták. Leitatták pedig épen azon egyének, kiknek szent kötelessége a népnek jópéldával élémenni, a népet oktatni, s a kormány örült vagy legalább hallgatva beegyezett.

Közbejött a boldogult nádor halála, s a nemzet fiában helyezé minden reményét. Az ellenzék őt tűzé ki nádorságra. Sokan azon hiedelemben valának, miszerint találkozik párt, mely ellenagitálni fog, azonban ily szemtelenségre nem vetemedett senki. —

Kévés szavakkal sokat lehet mondani; ki nem akar semmit, az ívekre terjedő szóhalmazt szokott összeírni az oktalan tömeg elvakítására, s elvégre saját maga sem tudja szavait kellőleg értelmezni. így jártak a Conservatívek, midőn három sűrű ívre terjedő második nyilatkozatukat kibocsátók. Tartalma: sok szép szó de üres. Minden található benne, csak az nem, hogy mit és miként akarnak. Ők conserválni akarék az absolut irányú kormányt, és annak minden elősorolt igazságtalan, törvénytelen tetteit magukévá tették.

Mily nemes eljárás! mily bölcs előreszámítás! mily látnoki tehetség! Lehetlen nem bámulni. —

A kormány azonban maradt a régi ösvényen, s legújabb időben Kohn Márk híres váltócsempész vétett pártfogása alá, ki gázságai miatt Pestmegye törvényszéke által néhány évig tartó rabságra ítéltetett.

És most vessünk még egy rövid pillanatot a sajtó ügyre. Lássuk miként kezeltetett az a múlt országgyűléstől kezdve mai napig.

A kormány számbavevén azon erőt, melyet az ellenzéki párt az időszakai sajtó útján, egy orgánum körüli csoportozata által kifejlett, mindenenelőtt arra irányzó befolyását, hogy ezen pártot orgánumatól fossa meg. Ezen tactica annyira sikerült is, miképen mindamellett, hogy hazánk legelső constitucionalis méltósága ellene nyilatkoznék, ezen párt mégis orga-

num nélkül maradt.— Volt a hierarchiának olygarchiának, sőt az ilirismusnak is orgánuma; legújabbban pedig támadtak a germanismus és slavismus új orgánumai; és ez mind szabad volt, ez mind inengedtetett; de azon pártnak, melynek programjából írtak ki a múlt országgyűlési királyi előadások, orgánuma nem volt. Ez vala a kormánynak a sajtóügyben egyik jogtalan tette.

Másik az volt, hogy magának cselekvő orgánomot teremtsen a fegyvertelen párt ledöntésére; összeállónak tehát, és kibérelték a Budapesti Híradót, és fogadtak szerkesztőt, ki longius hivatásának ösmerte a fegyvertelen pártot rágalmazni, szidalmazni s mindig oly téren támadni meg, melyre tudta, hogy a megtámadott védelmezőleg nem léphet fel. Énnél lovagi-atlanabb lapott nem ösmertünk soha.

Továbbá, a sajtónak méltatlanul egyoldalú kezelése s igazságtalan részrehajlása kiderült azon engedményekből is, melyekkel a kormánypárt élt, s melyekkel az alkotmányosság terén küzdő ellenzékét gúny, gyűlölség és megvetés tárgyává tette; ellenben önkényes és szigorú volt azok iránt, mik a méltatlan megtámadások ellenében nemis megtorlásul, csak czáfola-lul írtak.

Itt a főselelem, nem egyedül a méltatlan részrehajlásban, a viszonyosság hiányában, hanem a sajtó lebilincselte állapotában feküdt; mert a kormány, mely az előleges könyvvizsgálatot kezelte, abszolút irányánál fogva, mindig hajlandó volt azt egyoldalúlag, önértékében használni.

Az előleges könyvvizsgálatnak törvényességét, a nemzet nem ösmerte el soha; a könyvvizsgálat működéseire nézve pedig áll, hogy ezek nem magyarországnak tisztán felfogott érdekében történtek. Tehát az Apponyi-kormány még ezt is idegen érdekeknek dobá oda martalékul, híven követvén nagy mesterének Metternich herczegnek tatárfajú tanításait. —

Elősoroltak valónak az Apponyi-kormánynak alig-múlt törvényellenes cselekedetei vagy vétkes mulasztásai, melyekkel a nemzet többségének rokonszenvét végkép eljátszotta; ezek valónak azon főbb tettei, melyekkel fenálló több törvényeinket megsértette; ezek valónak a jogok megszorítása és megcsonkítása által eszközölt azon törvénszegések, melyekkel a kormány alkotmányunk alapját ingatta meg.

S a nemzet keblének felzaklatott iszonyúan hullámzó indulatai csak némán törlek ki. A nemzet tűrte a kormányparancsok gyilka által jogain ejtett sebeket, és vérező kebelével, kétes remények között néze bizonytalan jövője elé. —

Ily aggasztó előzmények után nyitattott meg az országgyűlés múlt évi novemberhóban. És kaptunk a királyi előadások mellé, néhány halva született idétlen törvénycikket, melyekből napnál világosabban kiderült Apponyi grófnak azon roszakarata, mely szerint alkotmányos kifejlődésünket minden kitelhető módon hátráltatni akarta.

A nemzet képviselői a királyi előadásokért köszönő feliratot határoztak ö felségéhez. A kormány pártja e felírást a főrendi táblán megbuktató; ennek következtében az alsótábla, Kossuth Lajos indítványára a köszönő feliratot letelte. És ez volt az első menykő, mely sodomai pusztulással fenyegette Apponyi grófot. Ekkor a kormány árverésre bocsátotta a netalán nyerendő jogokat és alkudozni kezdett. A nemzetképviselők ettől sem idegenkedtek, de az eredmény nem vala kielégítő, s az aggodalom és bizalmatlanság kitörő jelei már is mutatkoznak. Nem sokára egy királyi leirat érkezeit az országgyűlésre az adminisztratori rendszer ügyében, mely nem csak hogy kielégítő nem vala, sőt az aggodalmakat és bizalmatlanságot sokszorososan növelé. Ily aggasztó hazafiúi állapotban vévé a nemzet a külföld mozgalmainak hírért. —

Franciaországban megbukott a conservativ kor-

mány, az orleansi ház, sőt az alkotmányos monarchia is, mert a kormány és kamarák a választásjog kiterjesztését és egyesületi jog szabad gyakorlatit évek óta megtagadták, ezen jogok nélkül pedig alkotmányos szabadság nem képzelhető.

E váratlan nagyszerű politikai esemény a műveit Európában mindenhol mozgalmakat idézett elő. Ez volt leghatalmasabb rugója a magyar és különösen a pesti mozgalomnak is. —

Február 25-kén kikiáltott a francia köztársaság. Jelszava: *Szabadság, Egyenlőség, Testvériség*. Vilámgyorsasággal terjedt e hír, és a jogoktól megfosztott népek visszakövetelték elrabolt boldogságukat.

Márcziusi napok.

A müncheniek petitiót terjesztőnek a bajor király elé, melyben német parlament-et, sajtószabadságot, népfölgyverzést, szabad egyesületi jogot, eskütszékét, stb. követeltek. — Olaszországban: Siciliában, a toscanai nagyhercezségben s a lombard-velencei királyságban márczius 5 s 6—kán több helyen forradalom ütött ki, s a nép jogait követelte. Utóbbiak midőn a bécsi kormánytól *alkotmányt* kértek, Metternich küldött nekik — akasztófát, és ki lön hirdetve, egy statarialis eljárást rendelő kormányparancs, mely szerint minden olyan egyén, ki a történt s történendő jogtalanságok ellen fel mer szólalni, halállal büntetetik.

Az elégületlenségnek soha ki nem alvó szikrája, egész Németországban, a háromfelé szaggatott Lengyelhonban hamu alatt lappang, s csak kedvező pillanatra vár és lángra gyúl. —

Ily mozgalmak közepette a magyarnak is *tennie* kellett. S ha tenni kell, ha az igének testet kell adni, Kossuth Lajos mindig első a küzdelem terén. A márczius 3—ki kerületi ülésben felírást indítványozott ő felségéhez, melynek lényeges pontjai következők:

1. A közteherviselés alapján a nép terheiben osztályozás, s az ország új szükségeinek pótolásáról hasonló alapon gondoskodás.

2. Az úrbéri viszonyokból kibontakozás, kármentesítéssel összekötve.

3. A katonai élelmezés és szállásolás terheinek megkönnyítése.

4. A királyi városok és szabad kerületek közigazgatási és politicalai rendezése, s a népnek is politicalai jogokban részesítése.

5. Földművelésünk, kereskedésünk és műiparunk felvirágoztatása.

6. Alkotmányos életünknek valódi képviseleti irányban kifejlesztése, szellemi érdekeinknek a szabadság alapján ápolása.

7. Honvédelmi rendszerünknek — nemzeti jellemünk-s a honlakosok különböző osztályai érdekességének alapján — gyökeres átalakítása.

8. A magyar közállomány jövedelmeinek és szükségének számbavétele és felelős kezelés alá tétele.

9. Ezen nemzetünk szellemi és anyagi javára hozandó törvények pedig csak az által nyerhetnek életet és valóságot, ha végrehajtásukkal minden más befolyástól független nemzeti kormány lesz megbízva.

Különös figyelmet érdemel végre a felírás azon pontja, melyben az ország képviselői kimondják: hogy ha a birodalmi kormány az alkotmányossággal összhangzásba nem bozatic, a trón s a pragmática sanctiónál fogva kedveli kapcsolatokkal hozzánk kötött birodalom elláthatlan következményekbe bonyolítathatik.

Az indítvány, s annak minden pontja — egy szó ellenmondás nélkül — elfogadtatván, másnap az országosülésben is keresztül ment, s átvitetett a Főrendekhez. A kormány elkövetett mindent, hogy a felírás Ő felsége színe elé ne juthasson. Szeretett nádorunkat a dynastiát fenyegető veszélyek Bécsbe hívták. A fel-sőtábla másik két elnöke is eltávozott, s e miatt az em-

lített „országgyűlési teendők“ iránti rendi üzenet nem tárgyalatható. A márczius 9-ki kerületi ülésben a Rendeknek „az országgyűlési tárgyalások siettetése iránt“ a Főrendekhez küldendő üzenete olvastatt, s ugyan e napon tartott országos ülésben hitelesítettvén a Felsőtáblához átküldetni határozatott, át is vitetett. Siker nélkül! a főnebbi rendi üzenet még sem tárgyaltakat. —

Mint egész Európa, a pestiek is élénk figyelemmel kísérték a Francia s németországi mozgalmakat. Az érdekes hírekkel telt lapok nagy néptömeg jelenlétében nyilvános helyeken felolvastván, ösztönszerű sejtelmeket idéztek elő a honfiúi keblekben, s a lelkesbek agyában fölillant az egyesülés szent eszméje. Ívek indítottak meg, egy nagyszerű ifjúsági reform-lakoma rendezésére. Pártolásra hivatott fel az ellenzéki kör mely e célra egyesült.

Ily élénk mozgalmak folyama alatt jutott a főváros a pozsonyi hírek birtokába; a külföldi mozgalmak pedig naponkint komolyabb szint kezdének ölni. A honszerelem lángoló tüzétől dagadó nemesebb keblek hivatva érzék magokat tényezőkre, társadalmi úton lökést adni a törvényhozásnak, s elhatározzák az országgyűlési teendők iránti rendi üzenetet egy petíció által gyámolítani. Az ellenzéki körben kitűzettek a petíció pontjai. Ezeknek tárgyalása végett márczius 12-kére ugyanott népgyűlés hirdettetett. Az országgyűlésnek benyújtandó folyamodást Irinyi József tette fel. Főbb pontjai ezek: „Egész Európa mozog. Az idő félszázaddal előre rúgott. Egy gondolat rezgi át egész Európát: hogy a létező állapot tovább nem maradhat. Nincs többé idő hosszas tanácskozásra avagy épen halogatásra. Az eszmék megvannak érve, az élet szüksége követeli azokat. Magyarország pillanatai drágák. Mi máskor hosszú időszak alatt fejlődhetett ki, most rövid úton, s haladék nélkül törvénybe foglalandó. A nemzet nem elégszik meg többé egyes engedményekkel. Egész

alkotmányunkat kívánjuk ezúttal tisztába hozatni. (Következik a 12 pont mint alább lesz olvasható). Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy ezekben az alkotmányosság- a haza és dynastia minden barátinak kívánóságát fejezzük ki. Mi ezekért mindent készek vagyunk áldozni. Kérjük önöket, hogy ezen pontokat hazánk jóléte és dicsősége végett, még ez országgyűlés alatt kieszközölni méltóztassanak.“ — A szerkezet ellen tétett néhány csekély észrevétel, folytak a vitatkozások, de későre haladván az idő, megállapodás nem történt.

Másnap, márczius 14-kén reggel a város főbb helyein kiragasztattak a petitió pontjai. Mindenütt nagy néptömeg vévé körül a falragaszt, s a nép rokonszenvét s pártolását nyilvánítá mindenfelé. Délután folytat— látván a népgyűlés, megteltek a kör termei honfiakkal rangkülönség nélkül; a ház előtt hullámozott a népnek özöne, melynek sokaságát a teremek már be nem veheték; mindenki feszült figyelemmel várta az eredményt. Az ülés megnyitatték s az ifjúság nevében *Vasvári Pál* előadá, miszerint nem találkozott közöttük egyén, ki a petitió s annak 12 pontja ellen szót emelt volna. Ennek folytán kijelenté, hogy az egész pesti ifjúság kész a petitiót azonnal aláírni. E nyilatkozat harsány éljenekkel fogadtatott. Ezután *Klauzál Gábor* emelt szót s előadá, miszerint a most azonnal eszközözendő petitiótól sikert nem remél, mert néhány száz- vagy talán ezer aláírással ellátott petitió nem szülheti azon eredménydús hatást, mely mindnyájunknak közóhajtása. Arra kérte tehát a gyűlést, hogy a petitió ne mindjárt, hanem az országos ellenzéki választmány által organisálandó országos agitatio útján kezdessék meg. Az indítvány többséget nyert, s végzés erejére emeltetvén, erről gróf Batthyány Lajos mint az országos ellenzéki választmány elnöke tudósíttatni rendeltetett azon kérelemmel: hogy az ország ellenzékét e végből Pestre haladék nélkül tanácskozásra hívja össze. — Az

ifjúság egy része e végzésben meg nem nyugodván, elégületlenül távozott. —

Esti 10 órakor az ifjúság még együtt vala a történelmi emlékezetű kávéházban, hol gyűléseit tartani szokta, midőn megérkezett a bécsi események híre. Bécsváros el van zárva, be senki nem mehet. Épen rendgyűlés volt és roppant néptömeg rohanta meg a rendek házát. Az utczákon beszédek tartatnak. A magyar felírás német fordításban roppant örömradiások közt olvastatik. A rendek és polgárok ő felségétől alkotmányt és felelős ministeriumot kértek. Nagy néptömeg gyűlt össze Metternich laka előtt s a herczeg ellen insultatiókra fakadt. Akasztófákat festettek számára. Tehát az olasz kölcst is Bécs fizette vissza. A boltok zárva. A polgárság fegyverben, ez azonban a népet védi. — Így szólt a hír, mely a kedélyeket fölvilanyozta. És hazánk egyik nagy polgárának szavai intő szózatul használtattak. „A magyarnak az volt örökös baja, hogy mindég reményié, mindég későn cselekedett; szeressük gyermeki szeretettel isten után mindenekfölött a hazát, mely leszen midőn mi többé rég nem leszünk, és e jövődőnek műhelye a jelen, a jelen pedig cselekvőségünk osztályrésze; vigyázzunk, ne hagyjuk elröppenni drága perczeit, míg mieink.“ — Az ifjú lelkek tettereje óriássá izmoséit e lelkesítő szózat hallatára, mely képes a holtakat felrázni álmaikból, s tetterőt lehelni csontjaikba. És zúgolódní kezdé az ifjú néptömeg. „Ismét a formák életölő korlátai közé szorítanak bennünket.“ Kiálták mindnyájan. „Az alkalmat elszalasztandjuk ismét. Itt az idő, most vagy soha!“ Mondák mások. — Ezek folytán megállapodás történt az iránt, hogy az egyetemi tanuló ifjúság minélelőbb csatlakozásra szállítassék fel, a petitió pontjainak kinyomatása és aláírása végett. E közértelmű határozat megalkotása után szétoszlott a gyülekezet. Az éji csendet legkissebb rendetlenség sem zavara meg.

Márczius 15.

A sajtószabadság első napja.

Nevezetes nap. Ma 37 éve hogy Metternich megverte hazánkat a devalvatioval. Az elszegényedett ország bukásán mások palotákat építének. Ma 10 éve hogy a végzet megverte a fővárost árvízzel. Víz borítá akkor az utcákat, mellyeken most tűz, a hazafiság szent tüze lobog. Ma egy éve bocsáttatok ki az ellenzék programja mely már ma a nemzet kívánata. — A fővárosnak szokatlan képe volt. Reggel 8 órakor az ifjúság szokott helyére gyűlt, s néhány lelkesítő szónoklat után megindult a menet az egyetemépület felé. *Jókai Mór, Petőfi Sándor, és Vasvári Pál* valának a menet vezetői. A tanuló ifjúság leczkén volt s megnyittatván az iskolák ajtai, egyesülésre hívtak fel, mire ők kész örömmel csatlakoztak. A tanítók elhagyók szószékeiket, s az eképen egyesült ifjúság az egyetem előtti téren összeállott. Itt elszavalá Petőfi „Esküjét“ s az utolsó rímek szavalásakor magasra emelék mindnyájan három ujjokat és ismételék az esküt. „Most menjünk a nyomdába, hol a 12 pont ki fog nyomatni.“ Szólt Jókai és a tömeg megindult, mentében nőttön nőtt, mint szokott a folyam. Csatlakoztak számos minden korú s rangú férfiak. Landerer és Heckenast nyomdája előtt a tömeg megállapodott és követelte a petitió 12 pontjának s Petőfi Sándor elszavalt költeményének rögtöni kinyomatását. A nyomda tulajdonosok engedtek e kívánatnak. — A szedés és nyomás ideje alatt lelkesítő—lég szólották a néphez: Bulyovszky Gyula, Degré Alajos, Jókai, Petőfi, Vasvári. Szólt még egy magyar érzelmű németajkú orvosnövendék is. Az eső ez alatt folyvást hullott. 11½ órakor született a magyar sajtónak censura által meg fertőztetett ágyából az első törvényes testvérpár.

Egyik a petitió:

Mit kíván a magyar nemzet?

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a sajtó szabadságát, censura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvényelőtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg.
6. Közös teherviselés.
7. Úrbéri viszonyok megszüntetése.
8. Eskütszék, képviselet, egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politicalai statusfogylok szabadon bocsáttassanak.
12. Unió Erdélylyel.

Végül: Egyenlőség, Szabadság, Testvériség.

A másik, Petőfi Sándor koszorús költőnk lelkes

dala:

Nemzeti dal.

Talpra, magyar, hí a haza!

Itt az idő, most vagy soha!

Rabok legyünk vagy szabadok?

Ez a kérdés, választatok! —

A magyarok istenére

Esküszünk,

Esküszünk, hogy rabok tovább

Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,

Kárhozottak ősapáink,

Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Sehonnai bitang ember,
Ki most ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Fényesebb a láncznál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi még is lánczot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez,
Mít rá kentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Hol sírjaink domborulnak,
 Unokáink leborulnak,
 És áldó imádság' mellett
 Mondják el szent neveinket.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk

Iryni József szabad ég alatt mutatá be az ezernyi néptömegnek a testvérpárt, mely a hulló cső képében, a keresztségben részesült. Idegen ajkú polgártársaink kedvéért a 12 pont németül is elkészült. Kiosztatván a nyomtatványok, a műveltség typusát viselő tömeg oszlan kezdet.

Délután kétórára népgyűlés volt hirdetve a museum terén, és ismét összegyűlt a nép. Megjelen a városi tanács küldötte, s meghívá a népet Pestvárosa tanácsának első *nyilvános* közgyűlésére. Megindult a sokaság és elfoglald a városház teremeit. A tanács, választott polgárság és nép jelenlétében *megkezdődött* az ülés, mert az elnöklő polgármester meg nem nyitotta. Előadatott a nép nevében azon kéremény, miszerint a kinyomtatott 12 pontot tegye a tanács magáéivá, s folyamodványkénti aláírását azonnal kezdje meg. A tanács engedvén a közkívánatnak, Szepesy Ferencz polgármester megkezdte az aláírást, egyszersmind a rend fentartására a tanácsból választott-polgárságból és *lakosokból* 14 tagú állandó bizottmány nevezetett, mint következik: Rottenbiller Lipót alpolgármester, Kacs-kovics Lajos főjegyző, Staifenberger István szószóló, Molnár György szószóló-segéd, Nyári I'ul, Klauzál Gábor, Tóth Gáspár, Gyurkovics Máté, Iryni József, Petőfi Sándor, Vasvári Pál, Irányi Dániel, Hengel Alajos, Egressy Sámuel. Továbbá kinyilatkozta a gyűlés, hogy még ezen országgyűlésnek Pestre leendő át-tételét szorgalmazni fogja. Küldöttséget nevezett a hely-tartótanács ideiglenes s a központi könyvvizsgáló szék

elnökéhez: Stancsics Mihálynak a gondolatszabadság martyrának kibocsáttatását, a censurának hivatalosan is eltörlését, s az iránt ígéretet kívánni, hogy a katonaság nem fog a rend fentarásába avatkozni. A tett indítványok feletti végzést nem az elnöklő polgármester, hanem az alpolgármester mondá ki, mert ez jól tud magyarul. Míg ezek történtek folyt a petió aláírása. Midőn ez a városi pecséttel ellátva az ablakon át a 15 ezernyi népnek bemutatatték tombolt örömeiben. — A sűrűn hulló eső daczára az egész néptömeg kísérte a küldötséget, megbízatásának, ha szükség nyomatékul szerzendő, s a helytartótanács épületének minden zugát elfoglalta. A helytartótanács ideiglenes elnöke végre, rövid tanácskozás után Nyáry Pál bizotmányi taggal megjelent az ablakban, s kimonhatott: *hogy a Censura e pillanattól (5½ órakor) hivatalosan is meg van szüntetve*, s addig is, míg sajtó törvények hozatnának a netalán! kihágásoknak fenálló törvények szerinti megtorlására ideiglenes bíróság fog felállittatni. A katonaság pedig csak akkor fog használtatni, ha Pestváros hatósága kívánná. Végre Slancsics Mihál iránt oda nyilatkozott a helytartó tanács, hogy ő ugyan katonai őrizet alatt van, mindazáltal saját felelőségére kiküldött tagjai: gróf Almássy Mór, és gróf Török Bálint által S. M. azonnali kiadatására már rendelést tön. Hat óra után a nép szünni nem akaró örömrivalgásai közben megnyíltak a földalatti börtön ajtai, s a kiszabadított foglyot szabad polgártársai kivilágított ablakoknál fálya sorok között hozták vissza Pestre. A sajtószabadság megünneplése végett a helytartótanácsi épületet is ki kelle világítani *a nép akaratára*. — A színházban a hirdetett színmű helyett teljes kivilágítás mellett „Bánk Bán“ adatott. Az intézet tagjai úgy jelentek meg, mint a nemzet polgárai, mindnyájan nemzeti színű cocárdákkal. A darab egy pár jelenet után félbeszakasztatik a Budáról megérkezett nép betolul, a padok megtelnek. A fuladásig nyomott népnek a páholybérlők nyúj-

tanak le kezét s emelik fel magokhoz. Minden szem a színpadra volt irányozva, várva, mikor fog megjelenni a kiszabadított fogoly. Ő azonban a rég látott kedves nő körében, beteg, levert állapotban van. Végre kérdést tón a rendezőség: kívánják-e a darabot folytattatni, vagy Petőfi költeményének elszavalását s népdalok énekeltetését akarják hallani. Az utóbbi indítványt közfelkiáltás kíséré. És hallottuk az „Esküt“ Egressy Gábortól ezerek ajkairól viszhangozva, hallottuk énekelve, hallottuk a Szózatot, Hymnust és Fűredy népdalait. Színházban beszélé a nép, hogy midőn a reggeli események híre a helytartótanácsnak tudomására jutott, ülésében az ifjúság vezetőinek fejére díj tétetni indítványoztatott, s hogy az elnök akint nyilatkozott volna, miszerint ha ezen indítvány többségre vergődnek ő a határozatot ki nem mondja. A színháznak vége. S tódult a néptömeg az ifjúság gyűlhelyére s az ellenzéki körbe, megtudnia gőzösön érkezett híreket. Nagyszerűek valának! Pozsonyból: a főrendi ülésben mart. 14-kén az országgyűlési teendők iránti fölirat a fős. nádor indítványára egy szó ellenmondás nélkül elfogadtatott. Bécsben polgárvér folyt, összeütközés volt a katonákkal. A nép egy tisztet ki rá lövetett felkonczolt. Egy század katonaság, mely lőtt azonnal leöletett. A tisztet széttépte a nép. Albert főherceget leránták lováról, Lajoson is követtek el méltatlanságot. Metternich megbukott, kísértetvén milliók átkától; utána bukkott

*Apponyi is Ily nagyszerű örömezelem,
mint milyennel e hír fogadtatott, mióta a világ áll, nem létezett soha !*

Ki e nap eseményeit figyelemmel kísérte meggyőződhetett, miként e nép meg van érve a szabadabb institutiókra, s hogy az ifjú nemzedék megérdemli, hogy azon szebb jövő örököse legyen, melynek kivívásában oly elvitázhatlan dicső részt vőn. —

Az egyetemi előjáróság egy tanulót azért akart kicsapni, mert a reform-lakomai ívet aláírta. Egyébb

igazságtalanság e napon nem szándokoltatott elkövetetni.

Az éji csendföntartás a polgárőrségre bízott. A nyugalom egész éjen át legkevésbé sem háborítatott meg.

Ily dicsően folyt le a sajtószabadságnak felejtetlen első napja.

Márczius 16.

A sajtószabadság ünnepe.

Jókor reggel két falragasztványt olvasott a nép. Az egyik a tegnap Budán eljáró küldöttség sikerdús eredményeit foglalja magában. A másik így hangzott:

Hazafiak! Pestváros közönsége alólírt napon a hozott s más hirdetményben küzétéendő határozatok végrehajtására s a rend fenlartására az alólírt bizottmányt közértelemmel választván, ez ugyancsak mai napon összeülvén, következőket határozott:

1. A létező polgári őrsereg jelenleg 1500 taggal fog szaporílatni. E végett

2. Minden becsületes ember magát mától kezdve a városházán a bizottmány előtt jelentheti s ennek bírálata után fegyvert és (ismertető jelt ingyen fog kapni.

3. A most létező polgárőrsereg is ugyanazon ösmerlető jelt veszi fel, melly lesz egy nemzeti szalag a balkaron s nemzeti színű rózsa a fővegen.

4. Az újonan felveendő polgár-őr a létező osztályok bál melyikébe állhat be.

5. A bizottmány, ha szükségét látandja, ezen nemzetőrséget még szaporítandja.

6. A bizottmány teljes bizalommal várja minden becsületes hazafitól, hogy a személy és vagyombátor-ságot nem fogja megsérteni, sem a közbékét és rendet megháborítani.

7. A bizottmány minden becsületes hazafitól meg-

várja, hogy ennek és az őrsereg minden egyes tagjai intéseit szívesen követni és teljesíteni fogja.

Polgártársak! jelszavaink: éljen a király! alkotmányos reform, szabadság, egyenlőség, béke és rend.

Kelt Pesten mart. 15. 1848. A rendre ügyelő bizottság elnöke és többi tagjai. Aláírva.

E felszólítás következtében több ezren álltak be a megalakított nemzetőrseregbe. Főlfegyverzésére 500 lőszer hozatott a budai tárból s még ezer Komáromból váratik. — A választmány a rend és csend fentartására még következő szabályokat alkotott; 1) A rendes polgárőrsereg a város öt részéhez képest öt őrtanyára oszlik. 2) Minden jó hazafi felszólíttatik, hogy a rend fentartásához teljes részvétellel járuljon, s e végre magukat lakásaik közelsége szerint bejelentsék. 3) Az őrtanyákon kiosztás végett száz-száz puska fog készen tartatni, melyek a megtett szolgálat után ott ismét lerakandók. 4) Az ekép főlfegyverzett hazafiak rendtartás okáért, a választ, tagoknak, és a polgárőrsereg tiszteinek rendelete alatt állanak. 5) A házbirtokosok felszólíttatnak, hogy éjeken át a csendre és rendre örködjenek. — E szabályok mindaddig tartandak, míg a nemzeti őrsereg kellőleg rendeztetni fog.

E nap a tegnap bevégzett nagy munkának ünnepe volt. A főutcák ablakaiból már reggel nemzeti lobogók tűzettek ki. Az ellenzéki kör ablakaiban 150 zászló lobogott. A városház tornyán háromszínűvel cseréltetik ki a régi lobogó. Az egyetem, gr. Károlyi György palotája és más számos épületek, könyvnyomdák s könyv-árusok boltjai nemzeti zászlókkal valának díszítve, e felírással „éljen a sajtószabadság!“ — A gyűlde is elfogadd az ifjúság által küldött zászlókat s kénytelen-ségből kifüggeszteté. Az utczákon örömrivalgó csapatokban járt a nép zászlókkal fel s alá; az egyetemi ifjúságnak is kiadatván zászlója, ez alatt öszpontosult és 500 főből álló polgárőrhad-osztályá alakult, a többi hazafiakkal szolgálaton teendő. Minden ember kor- ajk-

vallás és nemkülönbség nélkül nemzeti cocárdát s szalagot tűzött öltönyére, fővegére. Mindenki testvéreileg üdvözlő egymást: „jó napot polgártárs!” — A nép küldöttsége több ezer pestiek kíséretében átment Budára, a tanácsot és polgárságot egyesülésre felhívni, azonban Budaváros e felhívást hazafiul kötelessége teljesítésével már ekkor megelőzte volt. Így olvadt egyé a két főváros a hazaboldogítás zászlója alatt.

Délután a nemzeti museum tágas udvarán az ujan alakult nemzeti őrsereg csapatai külön zászlók alá osztályoztalak, s rendfentartás okáért a városrészekbe szélküldettek. A polgári őrsereg ideiglenes parancsnoka: Rottenbiller Lipót alpolgármester. Derék magyar ember. Ugyanekkor a rendfentartására kinevezett ideiglenes bizottmány tagjai újakkal szaporítottak, s a petitió Bécsbe és Pozsonyba vitelére küldöttség neveztetett.

A sajtószabadságnak e diadalmas ünnepén az iparos osztály megszűnt dolgozni. Az utczákon reggeltől késő éjjelig hullámozott a szabadság érzetétől áthatott cocárdás néptömeg.

Estve az egész Budapest kivilágítási fényben úszott, hű képét tükröztvén vissza felvilágosult korunknak. Nagyobb vendég tiszteletére ez még nem történt soha. A nádori lak, Mátyás palotája is ki volt világitva, mi máskor nem szokott történni. A katonai laktanyák is fényűzőnkén úsztak. Minden ember elhagyd lakát s szakadatlanul éljenző csapatok járjak az utczákon nemzeti zászlókkal. A pompásan kivilágított s talpraesett felírással ellátott ellenzéki kör elölt a csapatok iidvüzlőleg állnak meg, az ablakokból a néphez szónoklatok tartattak. Kitűnő volt még a színházakon s városházon kívül a Pesti Hírlap kiadóinak laka, hol 20 nemzeti lobogó nagy betűkkel hirdeté a magyar sajtó szabadságát. Landerer és Heckenast magyar ruhába öltözve, cocárdákkal díszítve, vezeték nyomdájuk 100-at meghaladó személyzetét, a magyar sajtónak tiszteletre méltó munkásait, kik mindnyájan kék vászon egyenru-

hát és fejkön sajátságos alakú fehér papír föveget viseltek, s kezükben nemzeti zászlókat tartának. Megszámíthatlan néptömeg állt meg e lak előtt. „Uraim! — mondá szónokuk — szent e hely. Itt kezdé a magyar szabad sajtó első működését, s amott (az átellenes ablakban kitett *Kossuth* arczképeire mutatva) amott van a magyar sajtónak egyik nevezetes bajnoka.“ — Majd minden utczában tartattak-üdvözlő szónoklatok. Az úri utczában mondá egy szónok: „miszerint neki úgy tesszik, mintha a kövek — melyeket ma tapodunk — a megbukott kormány zsarnokságának omladékai volnának.“ — „Dunába velük!“ rivalga erre a néptömeg. — Emich Gusztáv könyvkereskedése előtt *Petőfi* arczképe állt életnagyságban, kivilágítva-, alatta egy sajtó képe, e felírással: „Szabadság, béke, egyetértés!“ Legkülönösebb az volt, hogy a magyar tudós társaság lakásán, hol eddig minden más kivilágítás alkalmával feliratok s transparentek valának láthatók, most, midőn a sajtószabadság ünnepeltetett, semmi nem vala látható. Hogy az eddigi feliratokat a társaság titoknokai rendezte, azt tudjuk; miért maradtak el ez alkalommal; az is tudatik. — A rend és közbátorság fentartására a polgári őrség vigyázott fel. A csendre ügyelő választmány több tagjai egész éjen át a városháznál viraszlottak. Semmi botrány, semmi rendetlenség nem történt.

Az esti 9 órakor érkezett gőzös érdekes tudósításokat hozott Pozsonyból. „A KK. és RRék országgyűlési teendőik iránti felírás javaslatába — néhány kifejezés tisztább értelmezése végett — még következők tétettek be: népnevelés, vallási jogok viszonyossága, eskütszékek létesítése, sajtószabadság, az Erdélyi egyesülés, végre az országgyűlésnek évenként Pesten leendő tartása. A felírás külön országos küldöttség által határozatott ő felsége trónja elé juttatni, s e végből küldöttség neveztetett, melynek vezetését a fenséges nádor magára vállaló. A küldöttség martius 15-kén

a sajtószabadság első napján azon biztos reményben távozott Bécsbe — a mint gróf Batthyány Lajosnak az országos ellenzéki bizottmány elnökéhez írt leveléből kivettük — hogy onnét rövid órák múlva, önálló felelős nemzeti ministeriummal lérend vissza a törvényhozás teremébe.“ — E tudósítás felolvastatván az ellenzéki körben s az ifjúság gyűlhelyén, örömittasság sugárzott mindenki arczán s közlekedéssel hangzott a tömeg ajkán: „*Éljen Batthyány Lajos minis-terelnök! Éljen Teleki László! Éljen Kossuth Lajos! Éljen Deák Ferencz!*“ Ennek folytán csakhamar megalakították a ministerium az ellenzéki körben s több ezer példányban kinyomatva kereng ily tartalommal: „Kiket kíván a nemzet felelős ministereknek? Batthyány Lajos le-
gyen külügyminister, Deák Ferencz belügy-, Kossuth Lajos ipar és közlekedés-, Pulszky Ferencz pénzügy-, Szentkirályi Mór cultus-, Szemere Bertalan növelési-, Perényi Zsiginond igazság-, Nyáry Pál rendőri-, Teleki László hadügy-minister-, Eötvös József peccsétör (cancellár).“ — Mennyiben fog e ministerium megál-lani, tudni nem lehet, de hogy nagy része megka-pandja a ministeri tárczát, az bizonyos.

Márczius. 17.

A köpeny fordítás napja.

A helytartótanácsi intézmény, mely a censura el-töröltését tudatta, kellő hozzáalkalmazás végett a nyomdatulajdonosokkal már tegnap közölve lön. Ma, egy a sajtóügy további rendezését tárgyazó helytartó-tanácsi intézmény olvastatott fel számtalan éljenzések közt Pestváros házánál, a központi választmány ülésé-ben. Pontjai ezek:

1. A sajtó minden megelőző censura nélkül sza-badon működik.

2. Minden, könyv vagy könyomás által kiadott irat vagy rajz szerzője, az ezekben foglaltakért felelős. —

3. Minden könyv és könyomó, az illető irat vagy rajz kinyomása és a szerzőnek átadása után, tartozik azonnal a nyomatnak egy példányát az illető hatóság elnökének átadni; ki

4. Köteles azon példányt a kinevezett bizottság elnökének haladék nélkül felelőség terhe alatt azonnal át-
küldeni.

5. A sajtó útján elkövethető visszaélések és kihágások megbírálása végett rendelt ideiglenes bizottság következő: Nyári Pál, Klauzál Gábor, Deák Ferencz, Patay József, Fáy András, báró Eötvös József, Trefort Ágoston, Vörösmarty Mihál, Bajza József, Fényes Elek, Szalay László, Bállá Endre, Rottenbiller Lipót, b. Kemény Zsigmond, Lukács Móricz, Valero Antal gyáros, Szilágyi István gombkötő, Kappel Frigyes nagykereskedő, Tóth Gáspár szabó, Frölich Frigyes kereskedő, Burgman Keresztély, Irinyi József, Egressy Samu, Zlinszky János megyei főbíró. Bellaag Antal eskütt.

6. Ezen bizottság a nyomatút megvizsgálván, a benne talált vétség iránt véleményét kimondja és az esetet a vétkes illető bíróságához további elítélés végett átküldi.

7. Ki valamely iratot vagy rajzot ki akar adni, köteles azt önkezével aláírni, és ha a nyomdatulajdonos előlt személye üsmeretes nem volna, köteles ugyanazonosságát a nyomdatulajdonos előtt ösmeretes két tanú állal bebizonyítani.

8. A nyomdász tartozik minden nyomatra nevét vagy műhelye címét kinyomni, ha ezt vagy a 3. 4. és 7 pontban foglalt kötelességet elmulasztaná, a kiadott irat vagy rajz tartalmáért szintúgy felelőssé válik, mint maga a szerző.

9. E felelet terhe alá esik azon hatóság elnöke is,

ki a nyomdász által nekie átadott nyomtatványt a bizottság elnökének azonnal meg nem küldi.

Míg a törvényhozás más intézkedéseket nem teend e szabályok állni fognak.

Az ideiglenes választmány tudatú a hazafiakkal miszerint az eddig hozott határozatok végrehajtása s a közbátorság fentartása körül, több alválasztmányokban szakadatlanul működni fog; e cél elérése végett pedig csendes tanácskozásra mulhatlanul szüksége lévén: az ülések magányban fognak tartatni, a határozatok falragasz által közzététvén. Továbbá, ugyan a választmány által minden házbirtokos, iparúzó és családapa, a szabadság koszorúza közbátorság nevében felszöllítatott s mint polgár felelőssé tétetett arra nézve, miszerint minden hozzátartozandóit, e jelen időben, minden csoportozásoktól, lármás béke-zavarásoktól tartóztassa vissza; egyúttal világosítsa fel a felelt, hogy egyike is, a mostani átalakulás biztos és békés kifejlődését, illetlen magaviselet által ne veszélyeztesse. — Ezen intézkedéseken kívül a választmány fő figyelmét a polgárörtség organisálására fordítá. A választmány rendeletéből az ifjúság saját választott tisztei alatt, külön csapatot fog alakítani, s a közezedes parancsa alatt álland.

A sorokba újon belépeti polgárörök balkaron nemzeti szalagot, nemzeti cocárdát viselnek. Az örségen s választmány tagjain kívül e jelt másnak viselni nem szabad. A választmány határozata szerint a belépett polgárörök a zászló alá rögtön fel fognak esküdni. Az esküforma következő:

„Én, mint a pesti polgári örsereg tagja, esküszöm az egy élő istenre, hogy hazának királynak és az alkotmánynak tántoríthatlan híve leszek, a törvényeknek és törvényes hatóságoknak, ideértve polgári fő- és aliszteimet, mindig engedelmes leszek, — azokat tisztelni, s törvényszerű parancsaikat telyesíteni fogom; zászlómat a haza és városom szolgálatában semmi esetben el nem hagyandom; örhadi szolgálatomban nappal

és éjjel férfiasan viselendem magamat, s a közbátorság és rend fentartásában minden erőmből munkás leszek; általában őrhadi szabályainkat törvénykép tisztelve, azoknak minden pontjait teljesítendem s ellenük véteni nem fogok. Isten engem úgy segítjen, Amen.“ —

A magyar királyi egyetem összes tanulóifjúsága kívánatai nyomtatva köröztettek a városban. Pontjai ezek:

1. A magyar egyetem emancipatiója a bécsi kormány és egyetem gyámsága alól, s törvény általi biztosítása.

2. Az egyetem kormányának szabadelvű elrendezése, országgyűlési képviseltetése.

3. Az egyetemi jószágok felszabadítása a collegialis rendszer kezelése alól, s nyilvános, felelősséggel járó kezelése.

4. Tökéletes tanítási és tanulási szabadság.

5. A tanszékek ne kegyelem útján, hanem érdem és nyilvános csődület által töltsenek be.

6. Testgyakorlati intézetek felállítása.

7. A tudományban elmaradt vagy elaggott tanárok elmozdítása, nyugdíjaztatása.

8. Az évenkénti próbatételek megszüntetése s nyilvános díjnélküli vizsgálatok behozatala.

9. A tudományok jelen igényeinek megfelelő s a nemzethez illő tanteremek felállítása.

E korszerű kívánatok tudomására esvén a tanári testületnek, a pontok elfogadására örömmel nyújtta kezét, és a szent ügyet magáévá tette. Két nap előtt bűntettetni szándékolatott a tanulók reform iránti sympathiája azok állal, kik most magukévá tették a *széni* ügyet!

Az ifjúság e petílióját, a pozsonyi s bécsi küldöttség viendi magával. Szónoka: *Hajnik Pál*, jelesb ügyvédeink egyike. —

Az utczákon mindenféle élénkség uralkodik. Elpusztult a rangkülönbség épen úgy mint a conservativ-pecsovicspárt. Lajos Fülöp iránt a franczia conservati-

vek nem váltak oly hamar hivtelenné, mint a megbukott bécsi absolut kormány iránt a mi hivatalnokaink. Nagyliraink, a czímeres aristocraták mind nemzeti cocárdás democratákká változtak. Az egyházi rend szinte cocárdát viselt, sőt feltüzelték ezt a papnövendékek pofoncsapott fővegeirois. A gyűlde egyesülésre szöllítá fel az ellenzéki kört. Válaszul nyeré, miszerint az ellenzéki kör agyüidét mint gyűldét nem fogja incorporálni, azonban egyes tagjait *illő megrostálással* beveendi. Némelyek örvendeznek e csatlakozás miatt, én azonban semmiképen sem tudok örülni, mert mutat a história példákat, miszerint gyakran történtek ilyszerü csatlakozások a győztes párt megbuktatására.

Timeo Danaos et dona ferentes.

Minden fővárosi lap szabad sajtó alól került ki. Megjelent a Nemzeti újság, eddigi irányát egészen ellenkezővel cserélvén fel; mit tegnap feketének mondott ma már fehér vala. E lapnak életében ez volt legcsekélyebb contradictiója. — Hát a Honderü — melynek szerkesztője nem régen elég vakmerő vala a sajtó megszoríttatásáért felsőbb helyre folyamodni — megtartandja régi irányát? Nem hiszem, mert ha esze van, csak nem fogja saját magát meggyilkolni?! — Mi történik a Budapesti híradóval? mely minden ocsmányságot elkövetett az ellenzéken, éretlen kávéházi hősöknek, tudatlan karzati tömegnek keresztelő azon ifjúságot, mely e napokban férfiakhoz illőleg lépe fel a cselekvés mezején. Most vissza adjuk neki a méltatlanul ránc ruházott czímeiket. — E lap megálmodá a történeteket és elállolt lábáló! Ő is olyan napraforgó lesz mint többi társai. —

Egy kiragasztott könyomat mindenki figyelmét magára voná. A magyarnak kezéről lepattanik a szolgaság bilincse, és lábaival széttapossa a két kettős fejű boakígyót, melyek egyikén „Metternich“ másikán „censzor“ felírás fityeg; a két kígyó nyakára kötél van hurkolva. Legfölül a hamvaiból feltámadt Phönix — a ma-

gyár szabadság díszlik, melynek ege alatt „Kossuth” napkint terjeszti a fölvilágosulást. —

Délután ismét népgyűlés tartatván, előadatolt a népnek azon kívánata, miszerint az austriai színek s kétféjű sasok helyett ezután a magyar háromszín s országunk címere alkalmaztassék. Hogy a k. kincstár a latin nyelv helyett a magyart vegye be. A dohány-trafikák azonnal bezárassanak, a lotteriák végkép eltöröltessenek. Küldötség neveztetett ki e jogszerű kívánatoknak — a helytartótanácsnál — szorgalmazására; s a kedélyek meg lőnek nyugtatva. —

Petőfi indítványára a Hatvani utca *Szabadsajtóutczának* —, a városház piacz *Szabadságtérnek* s az Egyetemutca *Marczius 15-ki utcának* kereszteltetett el. A régi nevek lehuzattak, s az újak helyökre tűzettek. — Metternichot az elűzött ministert Esztergammegyében gr. Sándor jószágán látták. Azt is beszéltek e napon, hogy Apponyi előkészületeket tesz, az általa tervezett temesvári nagyszerű dohánygyár munkálatainak személyes megtekintésére. Azonban e hír alaptalan, mert újabb tudósítás szerint a gróf e mozgalmas napok folyama alatt magánkívül, betegen fekszik. Szegény!

Márczius 18.

A conservatismus temetése.

Reggel a választmány nyilvános ülést tartott, melyen *Nyáry Pál* derék hazánkfia mint a tegnapi napon Budára a helyt.tanácshoz küldöttek elnöke előadá eljárása sikerét. A küldöttség úgymond — meg volt bízva, eszközölné ki mindazon törvénytelenül behozott intézkedések elmozdítását, melyek jelen időszakban könnyen ingerültségre adhatnának alkalmat. Ennek folytán a küldöttség mindenekelőtt azt kívánta, hogy a középületeknél használt austriai színek s kétféjű sasok helyett, ezentúl a magyar színek s Magyarország címere vé-

tessék fel. Mire a helytartótanács elnöke kijelenté, miszerint e kiváltától előterjesztendi s kedvező sükerről nem kétkedik. És valóban látszott már foganata is, mert a harminczad- zalogház- posta és sóhivataloknál a korlátok, őrházak háromszínre festetnek. A kétfejű sas leszállítatik a köz és magán épületekről, helyét az ország czímere pótlendő. Ekkép leendő ősi jogába visszahelyezve a három szín s az ország czímere. Adja az ég, hogy e czimerről gúnyképen ne mondassák el többé soha, miszerint a baloldalán látható lépcsőzetek, a nagy- ravágyásnak, kitüntetésnek s rangkórságnak jele, melyek mind megannyi magyar nyavalyák. Jobboldalon a három hegy, az egyenletlenség, össze nem olvadás és együtt nem tartás jelképe, s mert a középső hegy magasabb, ez a privilégium: a hegyen nyugszik a korona, e fölött vérmezőn a kettős kereszt látható, melyet elcsigázott hátán a magyar viselni megszokott. —

Kívánta továbbá a küldöttség, hogy a királyi kincstárnál az eddig használt latin nyelv helyett, törvényértelmében azonnal a magyar nyelv hozassák be. E kívánat már tetteleg megelőztetett s ma tette a kincstár legelső magyar fölterjesztését.

Szinte kíváná a küldöttség, hogy a kormány által újabb időkben felállított dohány-trafikák azonnal bezárassanak. Itt a kincstár alkudozni kezdett s legalább a régebben fenállott egypár illy kereskedés fenhagyását akará kikötni. De a küldöttség úgy a régibb, mint újabb törvénytelenések megszüntetése mellett maradt. — Meg fog történni. A bizományosok ennek rendkívül örvendenek, mert az e miatt szaporított boltsegédek díját sem fizeté ki a kormány szavára.

Végre sürgető a válaszmány, a statusra nézve annyira káros Lotteriának eltöröltetését. Ez is meg lesz, Csupán azon tekintetből, mivel a mai húzáson kívül még egyre történtek betételek, fog még egy másik húzás eltűretni. — A válaszmánynak e jelentése szünni nem akaró örömrivalgásokkal kísértetett.

Így adta meg magát a királyi kincstár.

Úlés végével az egész városban el volt már terjedve a nagy fontosságú hír, hogy

*A magyar király az ország minden kívánatait
megadta.*

És százezer ember olvasá a következő levelet melyet országunk tisztelt nádora gróf Batthyány Lajoshoz intézett:

„Kedves gróf Batthyány! Ezennel tudósítom önt hogy ő felsége meglevén győződve, miként a feni'örgő körülmények sürgetőleg megkívánják, hogy azon *felelős magyar ministerium*, melynek alakításában ő felsége mai napon kcltk. k. leirata által megegyezett, haladéktalanul összeszerkesztessék és activitásba lépjen, engem felhatalmazni méltóztatott, hogy önt a törvények értelmében *független magyar ministerium elnökévé kinevezvén*, ön minislertársait belátása szerint akinl és oly számban tegye legfelsőbb királyi megerősítés végett javaslatba, a mint azt a ministerium feladatához a ministertársai törvények útján meghatározandó háttásküréhez és saját felelősségéhez képest szükségesnek ítéli. Egyébiránt legnagyobb hajlandósággal maradok Méltóságodnak legszívesebb jóakarója *István* m. k. nádor.“ —

A nép szava isten szava. A mit ő, a mit a haza kért, megadták neki. E nélkül már nem lett volna több reggele a nemzetnek. De a magyarok istene kezünkbe adá az idő hatalmát s szabad rendelkezésünkre bizáazl. És első alkalom nemzetünk életében, midőn a szerencsés pillanatot hasznunkra tudtuk fordítani.

Mily színetlen volt eddig életünk! Apró remények és félelmek közt hányatánk. Mennyire más képe van most a fővárosnak, mint volt ezelőtt. A pezsgő községi élet elevensége, a közszellem mindenfelé nyilatkozik. A

nagyszerű napok, melyeket a magyar sajtószabadság első napja óta leéltünk, egy-egy évtizeddel érettebbé tőnek bennünket. Az ifjú Pest elfoglalá kellő helyét Európa fővárosai sorában. —

Így ment véghez a pesti nagyszerű szellemi forradalom, minden rendetlenség, minden kicsapongás nélkül.

A személy és vagyonbátorság egy perczig sem va-
la koczkára téve. A főváros népe kívánataiban nem hágtá
át a törvényesség és jogosság korlátait. Ezért nem lőn
polgárvér kioldással megfertőzötve a diadal. Így illet
ez, alkotmányos életre valóban érett férfiakhoz.

E körülmény dicsősége illeti először magát né-
pet, mely honfiúi elragadtatásában sem feledé tisztelni
a törvény korlátait. Más része a dicsőségnek a polgári
őrség tagjaira hárul, kik egész erővel s példás áldozat-
tal őrködtek a rend és béke fentartásra, éjjel nappal.
Osztályosai végre e dicsőségnek a központi választmány
különösen pedig két tagja: *Klauzál Gábor* és *Nyáry Pál*,
kik az egész békés szellemi forradalomnak irányadói
lévén, annak élén állottak. E nagyszerű napok emléke
minden igaz magyar szívében élni fog.

A conservatismus ma reggel megszűnt élni — az
első magyar felelős minister kineveztetésének hallatára.
Végnapjaiban a körüle összeseregelt számos egyháziak
adák meg neki a végtiszteletet. Lengjen rothadt csont-
jai felett az örökös halál!

Elvbarátimhoz!

Miénk a győzelem. Az ellenzék kivívta diadalát. A nemzet kívánatai mind megadattak. Gróf Batthyány Lajos minisiterelnök! Azonban el ne szunnyadjunk a győzelemben aratott borostyánlombokon; mert tudjuk, hogy az új ministeriumnak főleg kezdetben, óriási akadályokkal kellend küzdenie, az ösvény melyen megindult töretlen. Első kötelességünk tehát a ministerium iránti teljes reményünket s bizodalmunkat kinyilatkoztatni. Mit én részemről ezennel kinyilatkoztatok. Másik mulaszthatlan kötelességünk pedig: folytonos figyelemmel kísérni a ministerium minden tetteit s ha szükséges támogatni, gyámolítani, erősíteni mindaddig: míg azok az alkotmányosság és törvényesség terén maradandnak. — Én e tekintetben hosszú életet jövendölök a Batthyány ministeriumnak. — E célra kell tehát egyesülnünk, E nélkül meg nem honosul hazánkban a boldogság. Olvadjunk egyé mindnyájan c közös nagy cél kivételére, a honboldogító ministeri zászló alatt. S legyen jelszavunk:

Ébren légy magyar! Őrt ki fog állni, hanem te, Hazádért!

Írtam Pesten mart. 18. 1848. A sajtószabadság 4-ik napján.